

Əli Şirin Şükürlü

Filosofun qeydlərindən: (güzəllik haqqında esse)

Gözəliyin, belə demək mümkünsə, yeni təyini hələ bir neçə il əvvəl "Qum saati" televiziya verilişində verməyə çalışmışdım. Deyəsən, maraqlı reaksiya da doğurmuşdu. Yeni təyin deyində, əlbəttə, burada müəyyən oxşar fikirlərə, bu anlayışla bağlı tanış fəlsəfi refleksiyalar da rast gəlmək mümkündür.

Lakin gözəliyi gerçək olanla - həqiqətlə assosiasiya etmək, düşüncüm, maraqlı olar hər halda. Çünki bu təyinin həm də praqmatik tərəfləri vardır ki, gözəl görünmək naminə zahiri görünüşə edilən həddən ziyadə müdaxilələrin də mahiyyətinə işıq sala bilər. Fi-

kirlərimiz fəlsəfi mahiyyət daşısa da, akademiklikdən (elmi üslubdan) qaçıb populyar üsluba üstünlük verəcəyəm ki, daha tez anlaşılansun. Bizanslı Foti deyib ki, mən həqiqəti gözəliyindən tanıyıram.

Yeni gözəl olan nə varsa həqiqidir - bir sözlə, gözəliyin mahiyyətində həqiqət var.

Analoji fikiri Eynşteyn qravitasiya (ümumdünya cazibə qanunu) qanunu barədə söyləyib: Qravitasiya qanunu o qədər gözəldir, yanlış ola bilməz.

Gözəliyin təbiəti həqiqətdən, həqiqətin meyarı gözəllikdən ibarətdir demək. Demək, gözəliyin əsl göstəricisi onun mahiyyətində olan həqiqətdir, yəni gözəllik mahiyyətcə elə həqiqətdir. Müəyyən həddə qədər gözəliyə xələl gətirmək qeyri-mümkündür; o həddə qədər ki, gözəllik öz həqiqi təbiətindən aralı düşməyib.

Mən bu essədə yalnız bir nümunə gətirəcəyəm daha estetik mahiyyət daşıdığından: İnsanın zahiri görkəminə edilən müdaxilələrdən. Bir şərtlə, mən bu müdaxilələri sadədən mürəkkəbə dayışdıkcə oxucu da bu dəyişmələri göz önündə canlandırırns gerək.

Təsəvvür edin: qadın (Mütləq deyil o, çox gözəl olsun. Hərçənd çox gözəl olsa daha yaxşıdır, çünki bu halda gözəliyin mahiyyəti daha yaxşı açıla bilər.) makiyaj edir - müəyyən həddə qədər bu ona yaradır sözsüz.

O həddə qədər ki, ona məxsusluq öz təbiiliyindən çox kənar düşməyib. Təbiilik isə varlığın həqiqət göstəricisidir. Müəyyən həddən sonra, makiyajın ölçüsü artıqca bayağılıq başlayır. Bayağılıq isə təbiiliyin əksi olaraq yalan göstəricisidir.

Bayağılıq artıqca gözəllik öz həqiqi təbiətindən uzaqlaşır və həqiqi təbiətdən uzaqlaşdıqca tədricən öz tərsinə çevrilməyə başlayır (hər şey özündə tərsini saxlayır). Elə bu çevrilməni plastik əməliyyatlara da aid etmək olar ki, oxucu həddən ziyadə bədən şəkilləmələrinin nəticələri ilə tanışdır.

İnsan vücudu öz gerçək mahiyyətindən - təbiilik kimi həqiqətdən uzaq düşdükcə, gözəllik öz tərsinə çevrilməyə başlayır. Beləliklə də gözəllik yerini bayağılığa, qeyri-estetik olana verməklə həqiqətini itirmiş olur.

Həqiqətdən uzaq düşdükcə isə varlığın öz tərsinə (yalana) qey-

ri-səlis keçidi başlayır. Gözəliyin əsl göstəricisi isə onun həqiqətidir. Hər bir gözəllik isə özündə müəyyən dərəcədə tərsini saxlayır, əsl göstəricisi olan həqiqət azaldıqca isə tədricən tərsinə keçidi baş verir.

Qismətiniz daima gözəllik, idrakiniz işıqlı olsun!

**P.S. Mövzuya uyğunluğa
(hər iki mətnə qeyri-səlis təfəkkür modelindən istifadə olunmuşdur) nəzərə alınaraq bir şeir təqdim olunur:**

şair-filosof

şair poetik düşünən filosofdu -
deyir Haydeger.

mən də düşüncüm neçə illərdi:

*yaranan nə varsa -
tələbdən doğar,
şəkli əks olunar düşüncədə,
sonra yavaş-yavaş istəyə dönər.*

*həyat var a - asta-asta ölümdü
elə düşüncən dərinə,
düşüncən dərinə
sevgi - bir az da nifrətdi, nifrət
- bir az sevgi,*

*sevinc - bir az kədərdir, kədər -
bir az sevinc,
xoşbəxtlik - bir az bədbəxtlikdi,
bədbəxtlik - bir az səadət.
qələbə - məğlubiyyətdi həm də,
məğlubiyyət - qələbə.
(hər şey ifratda öz tərsinə çevrilər). elə
çevrilər
bir də görəsən sevinc kədərə
dönüb,
səadət acıya, qələbə məğlubiyyətə
ya da tərsinə - odur ki qalın şükür edək
tale verənə.*

*varolan - yox olandı,
yoxolan - var olan.
ölüm - həyatın davamı; yoxolma deyil,
şüurun məhsulu - bu yerdə, deyəsən,
səhv edər şüur.*

*şair - poetik düşünən filosofdu.
mən də
düşündüm, düşündüm, düşündüm...
və şeir yazdım:*

*payız gəldi. saralan yarpaq
elə həmin yarpaqdi,
rəngini dəyişib sadəcə.*

*payız gəldi yenə də.
saralan yarpaq
endiği budaqdan uçmaz uzağa*